

*Булик-Верхола С. З.,
доцент кафедри української мови
Національного університету «Львівська політехніка»
Теглівець Ю. В.,
доцент кафедри української мови
Національного університету «Львівська політехніка»*

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ «ОСНОВИ ТЕРМІНОЗНАВСТВА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ»

Анотація. У статті досліджено особливості створення електронного навчально-методичного комплексу «Основи термінознавства для студентів гуманітарних спеціальностей». Основне завдання такого комплексу – сформулювати мовно-термінологічну компетенцію майбутнього фахівця.

Ключові слова: електронний навчально-методичний комплекс, термінознавство, мовно-термінологічна компетенція.

Постановка проблеми. Сучасні освітні процеси на сьогодні не можуть відбуватися без залучення широкого спектру інформаційних ресурсів, розвитку вмінь пошуку, оброблення й презентації інформації. **Актуальність дослідження** зумовлена тим, що процес інформатизації освіти з метою комунікативного й когнітивного розвитку особистості включає широке використання інформаційних комунікаційних технологій (далі – ІКТ) у вивченні всіх предметів у вищій школі, зокрема й мовознавчих дисциплін. До новітніх форм навчання, видів навчальної діяльності та навчальних засобів, базованих на ІКТ, належать: навчання он-лайн із елементами інтерактивності, дистанційна форма навчання. Щодо останньої, то «за даними ЮНЕСКО електронне навчання одного студента приблизно втричі дешевше за навчання в системі традиційної освіти. Це дозволяє зменшити навантаження на державний бюджет, з одного боку, а з іншого – полегшує здобуття освіти представникам соціально уражених верств населення, а також особам з особливими потребами» [1, с. 127].

Багато науковців указують на незаперечні переваги мовознавчих дисциплін із застосуванням ІКТ. Ю. Іванов зазначає: «Загальнодидактичний потенціал ІКТ полягає в індивідуалізованому підході, урізноманітненні форм подання інформації, посиленні мотивації навчання, активізації навчальної діяльності, використанні ігрових прийомів, зануренні в уявну ситуацію, у швидкому зворотному зв'язку, інтерактивності» [4, с. 255].

На думку О. Капінус, «умови навчання за допомогою нових інформаційних технологій характеризуються гнучкістю, відкритістю, доступністю і дають студенту можливість вільного вибору місця, часу, змісту та форм навчання, розвивають його пізнавальний інтерес, творче мислення, формують уміння працювати в умовах комп'ютеризованого середовища» [5, с. 1].

Як зауважує В. Бадер, дослідники визначають зміст і методику вдосконалення інформаційно-комунікаційної компетентності студентів на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях (бакалавр, спеціаліст, магістр); виокремлюють основні компоненти методичної системи опанування знань, умінь і навичок моделювати інформаційне середовище» [2, с. 34–43].

Мета статті – на основі аналізу теоретичних джерел і практичного досвіду здійснити огляд електронного навчально-методичного

комплексу (далі – ЕНМК) «Основи термінознавства для студентів гуманітарних спеціальностей» (автори – С. Булик-Верхола, Г. Наконечна, Ю. Теглівець) [3], який використовують, щоб сформулювати основні компетентності майбутнього науковця-дослідника.

Виклад основного матеріалу. Застосування засобів електронної комунікації, віртуальних середовищ навчання особливо цінне для вивчення мовознавчих дисциплін, оскільки дозволяє розширити можливості спілкування і включити в навчальний процес реальну комунікацію. Хоча найбільш популярними серед студентської молоді є чати, форуми, електронна пошта, скайп-зв'язок, найбільш ефективними для навчання, з нашої точки зору, є спеціалізовані комунікаційні освітні ресурси, що забезпечують захист від сторонніх осіб середовище навчання.

Актуальність використання сучасних інформаційних технологій та засобів для підтримки навчального процесу є цілком умотивованим: стрімкий розвиток сучасних технологій приводить до постійного збільшення кількості інформації в технічному вищому навчальному закладі. Відповідно, це тягне за собою зростання кількості дисциплін. Перенесення частини обсягу дисципліни на самостійну роботу тільки ускладнює проблему, оскільки без застосування додаткових організаційних заходів із моніторингу такої роботи вона перетворюється на пасивне виконання завдань без чіткої мотивації до цього з боку студента.

Тому актуальною на сьогодні є система дистанційного навчання і створення електронних навчально-методичних комплексів для забезпечення його ефективної роботи.

ЕНМК – це «впорядкований комплекс електронних навчально-методичних матеріалів для організації дистанційного індивідуального і групового навчання з використанням персонального комп'ютера й інтернет-технологій за умови керівної ролі викладача» [6, с. 87]. Робота над створенням навчально-предметного курсу відповідного типу – багатоаспектний процес, що ґрунтується на принципах модульності в структуруванні навчально-методичних матеріалів, системності, цілісності представлення інформації з усього навчального курсу, науковості, доступності, комп'ютерної візуалізації навчального матеріалу тощо.

ЕНМК у системі мовної освіти має відповідати низці психолого-педагогічних критеріїв, серед них: особистісно орієнтоване навчання, поєднання мислення, інтуїції, уявлення, врахування психотипів студентів, їхніх пізнавальних інтересів, персональних когнітивних стилів, а також лінгводидактичних критеріїв, зокрема комунікативне спрямування навчального курсу, збагачення лінгвістичного світогляду юних носіїв мови, розширення мовної пам'яті, текстоцентризм у навчанні, поєднання пізнавальної, тренувальної й мовотворчої діяльності та ін.

У Національному університеті «Львівська політехніка» розроблено і впроваджено Віртуальне навчальне середовище (далі – ВНС),

реалізоване як веб-сайт, який є доступним і з мережі Інтернет, і з локальної мережі університету. Структура ВНС є деревовидною. У кожені дерева є навчально-наукові інститути. У кожному інституті відображені спеціальності, за якими здійснюється підготовка фахівців. У межах кожної спеціальності реалізовано навчальні плани у вигляді переліку дисциплін, розбитих по курсах [8, с. 8].

Створення у ВНС ЕНМК із мовознавчих дисциплін передбачає подання поглибленого навчально-теоретичного та наукового матеріалу, напрацювання багаторівневих тестових завдань відкритого і закритого типів, а також низки евристичних завдань, здатних розкрити й оцінити не лише правописну та комунікативно-мовленнєву компетенцію, а й пізнавально-творчу діяльність студентів гуманітарного профілю.

Основне завдання ЕНМК «Основи термінознавства для студентів гуманітарних спеціальностей» (автори – С. Булик-Верхола, Г. Наконечна, Ю. Теглівець) – сформулювати мовно-термінологічну компетенцію майбутнього фахівця, навчити укладати науково-технічні, навчальні, довідкові тексти з урахуванням особливостей історичного формування й теперішнього стану української термінології як підсистеми сучасної української літературної мови.

Зазначений ЕНМК розрахований на 32 години навчання впродовж семестру. У разі потреби навчання може відбуватися у вигляді індивідуальної і групової форм. Перевага в навчанні за цим курсом надається самостійній пошуково-дослідницькій і предметно-практичній діяльності, що забезпечує індивідуалізацію навчання, різні види навчальної активності, значно покращує розуміння навчального матеріалу й інтенсифікує процес україномовної освіти. Тому логічним є впровадження його в традиційну систему україномовної освіти за принципом змішаного навчання.

ЕНМК «Основи термінознавства для студентів гуманітарних спеціальностей» містить програму дисциплін, методичні рекомендації до курсу та виконання практичних завдань до тем, список рекомендованої літератури, яку додатково можна використовувати для вивчення й напрацювання правописних норм, глосарій, що має значну кількість термінів та їх визначень, теоретичних понять і базових правил, короткі відомості про науковців-термінологів.

ЕНМК «Основи термінознавства для студентів гуманітарних спеціальностей» включає 10 тем, в яких подано основні теоретичні засади курсу, що стосуються основних понять і засад термінознавства, зокрема таких: 1. Термінознавство як наука. 2. Історія формування українського термінознавства (від часів Київської Русі до сьогодення). 3. Опрацювання термінологічної спадщини в сучасних умовах. 4. Лексико-семантична характеристика української науково-технічної термінології. 5. Способи термінотворення. 6. Запозичення та переклад термінів. 7. Термінографія. Типи термінологічних словників. 8. Стандартизація термінології. 9. Особливості наукового стилю. 10. Дповідь за матеріалами статті.

Після кожної теми подано завдання до теми і тести. У зазначеному ЕНМК розміщено завдання різних когнітивних рівнів (рівень знання, рівень розуміння, рівень застосування, рівень аналізу і синтезу). У таких завданнях студенти редагують наукові тексти, визначають лексико-семантичні особливості термінів та способи творення, з'ясовують особливості написання термінів, добирають українські відповідники до іношомовних термінів, відповідно до вимог наукового стилю вчать писати рецензії на статті, підручники, посібники тощо.

Тестові завдання як метод навчання, а також поточного та підсумкового контролю ґрунтуються на базових критеріях: репрезентативність тесту (бази тестів), валідність, об'єктивність, надійність і точність. Як зазначає І. Ромашенко, «тестове завдання – комплекс стандартизованих завдань, що дозволяє виявити в учасників тестування компетенції, які охоплюють вивчений матеріал, відповідають певним критеріям оцінювання» [7, с. 92].

ЕНМК «Основи термінознавства для студентів гуманітарних спеціальностей» містить тести закритого типу різного рівня складності, альтернативні тестові завдання (Так/Ні), завдання з множинним вибором, які сприятимуть закріпленню теоретичного матеріалу, правописних навичок і вмінь, лексико-семантичних особливостей термінів. Тестові завдання, розташовані в ЕНМК після теоретичного матеріалу, розроблено з використанням навчально-практичних елементів, які розвивають рівні пізнавально-розумової активності.

Підсумкові та контрольні тести різних типів та рівнів складності забезпечують об'єктивний моніторинг та контроль знань, умінь і навичок студентів.

Щодо перевірки, то тестова оцінка є автоматичною, адже вже закладена в програму. Бали, що з'являються в електронному журналі успішності студентів, доступні для перегляду. Кількість балів для кожного завдання чи тесту викладач закладає самостійно. Завдання ж викладач повинен перевірити кожному студенту окремо, прокоментувати і поставити оцінку в електронний журнал. Якщо це робити під час практичного заняття, а не у ВНС, то така робота є колективною, що значно заощаджує час.

Ефективність роботи викладача щодо вдалого поєднання комп'ютерного навчання й навчання в глобальній мережі зумовлюється рівнем його комп'ютерної та інформаційної грамотності.

Основним завданням курсу «Основи термінознавства» є створення термінологічного словника, в якому студент здійснює самостійний аналіз термінів будь-якої галузі: описує їх лексико-семантичні особливості, за допомогою статистичного методу робить висновки щодо наявності синонімів, антонімів, паронімів, омонімів до того чи іншого терміна, описує структурні особливості термінів. Укладений словник може слугувати основою для написання наукової статті. Для зручності укладання словника подано вимоги щодо його оформлення.

ЕНМК «Основи термінознавства» забезпечує інноваційний характер навчальної діяльності, створює умови для розширення освітніх можливостей носія мови та загалом сприяє модернізації україномовної освіти.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що ЕНМК «Основи термінознавства» поєднує функції джерела інформації, підручника, довідкового посібника, консультанта, тренажера, засобу контролю. Окрім того, простежено певні переваги ЕНМК над класичними посібниками: їх тексти можна постійно доповнювати найновішою інформацією, редагувати й оновлювати завдання, тести тощо. Практична робота студентів з інформацією, що представлена в електронному вигляді, ефективно позначається на загальному розвитку, удосконалює вміння працювати з комп'ютерними і телекомунікаційними технологіями, психологічно налаштовує на роботу в електронних бібліотеках. Наведений досвід створення й впровадження ЕНМК у практику навчання можна застосувати для вдосконалення наявних електронних навчальних курсів і в процесі побудови нових моделей електронного навчання носіїв сучасної української мови.

Література:

1. Андрейко В.І. Використання новітніх технологій навчання та сучасних технічних засобів у навчальному процесі. URL: www.e-lib.zakdu.edu.ua/index2.php?option=com_sobi2.
2. Бадер В.І. Електронна лінгводидактика: стан і перспективи. Освіта та педагогічна наука. 2012. № 2(151). С. 34–43.
3. Булик-Верхола С. Основи термінознавства: електронний навчально-методичний комплекс. URL: <http://vns.lpnu.ua/course/view.php?id=1274>.
4. Іванов Ю.І. Лінгводидактичний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2010. Ч. II. № 22(209). С. 254–260.
5. Капінус О.Л. Використання комп'ютерних програм для вивчення англійської мови у ВНЗ. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN18/12kolmuv.pdf>.
6. Кучерук О.А. Основні напрями розвитку електронної лінгводидактики. Інформаційні технології і засоби навчання. 2014. Т. 41. Вип. 3. С. 83–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2014_41_3_9.
7. Ромашенко І. Контроль знань, умінь і навичок студентів у вищому навчальному закладі як засіб управління процесом навчання. Молодь і ринок. 2012. № 2(85). С. 90–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2012_2_2185.
8. Федасюк Д., Озірковський Л. Розвиток дистанційних засобів навчання у Львівській політехніці // Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі: Матеріали 8-ї науково-практичної конференції. м. Львів, 22-24 листопада 2016 року / Відп. за випуск Л.Д. Озірковський Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 226 с. С. 6–12.

Булык-Верхола С. З., Тегливец Ю. В. Особенности электронного учебно-методического комплекса «Основы терминоведения для студентов гуманитарных специальностей»

Аннотация. В статье исследованы особенности создания электронного учебно-методического комплекса «Основы терминоведения» для студентов гуманитарных специальностей». Основная задача такого комплекса – сформировать культурно-терминологическую компетенцию будущего специалиста.

Ключевые слова: электронный учебно-методический комплекс, терминоведение, культурно-терминологическая компетенция.

Bulyk-Verkhola S., Tehlivets Y. The distinctive characteristics of the electronic educational-methodological complex «The terminology studies basics for the students of arts and humanities»

Summary. The peculiarities of creating the electronic educational-methodological complex “The terminological studies basics” for the students of arts and humanities have been dealt with in the article. The main task of the complex is to shape the linguistic-terminological competence of the future specialist.

Key words: electronic methodological complex, terminology studies, terminological competence.